

MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTI DIREKTORINING BOSHQARUV KOMPETENSIYASINI OSHIRISH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH

KUCHMURADOVA BARNOXON SOBITALIYEVNA

Puchon universiteti magistranti

Annotatsiya: Maktabgacha ta'lim tashkiloti direktori uchun boshqaruv kompetensiyasi zamonaviy jamiyatda o'ta muhim va dolzarb hisoblanadi. Ta'lim tizimining eng quyi, ammo asosiy bosqichlaridan biri bo'lgan maktabgacha ta'lim muassasalari rivoji, ularning jamiyatdagi o'rni va ahamiyatini oshirishda rahbar – direktorlar boshqaruv sohasidagi bilim va ko'nikmalarini muttasil yangilab, o'z ustida ishlashga majburdirlar. Boshqaruv kompetensiyasi, bu – nafaqat rahbarlik qilish, balki zamonaviy pedagogik va menejment texnologiyalarini chuqur o'zlashtirish, jamoani to'g'ri yo'naltirish, kommunikatsion salohiyatni kuchaytirish, tahliliy va strategik fikrlashga asoslangan yondashuvlarni rivojlantirishni anglatadi.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim, boshqaruv kompetensiyasi, direktor malakasi, ta'lim sifati, innovatsion boshqaruv, malaka oshirish, pedagogik liderlik, strategik rejalashtirish, raqamli texnologiyalar, tashkilotni rivojlantirish.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarining direktorlari zamonaviy ta'lim muhitining uzluksiz ravishda o'zgarib borishi, bolalar psixologiyasi va pedagogikasidagi yangilik va metodlarni chuqur o'zlashtirishi zarur. Bu esa ularni tizimli ravishda malaka oshirish, ilg'or tajribalarni o'rganish va o'z jamoasida tatbiq etib borishga undaydi. Boshqaruv kompetensiyasini oshirishda dastlab, mavjud vaziyatni tahlil qilish, tashkilotning ichki muhitini o'rganish va kuchli, zaif tomonlarini aniqlash muhim asos hisoblanadi. Tashkilot rivoji uchun to'g'ri strategiyalar ishlab chiqilishi, aniq va o'lchovli maqsadlar qo'yilishi hamda ularga erishishda resurslardan oqilona foydalanish talab etiladi. Boshqaruv kompetensiyasini oshirish mexanizmlarini takomillashtirish bir necha yo'nalishlarni o'z ichiga oladi. Birinchidan, direktorning o'zi uchun doimiy o'qish va rivojlanish muhitini yaratish, kasbiy bilimini zamonaviy

ilm-fan yutuqlari asosida yangilab borishi lozim. Rivojlangan mamlakatlarning boshqaruv texnologiyalari, xorijiy tajribalarni o'rganish, onlayn va oflayn kurslarda qatnashish, seminar va treninglarda faol ishtirok etish orqali rahbar o'z salohiyatini oshiradi. Bu jarayonda davlat tomonidan tashkil etilgan qayta tayyorlash va malaka oshirish markazlaridan ham samarali foydalanish kerak. Bundan tashqari, tashkilot ichida ochiq va ishonchli muhit yaratish, xodimlar o'rtasida konstruktiv muloqot va o'zaro hurmatga asoslangan hamkorlik tizimini yo'lga qo'yish boshqaruvning muhim shartlaridan hisoblanadi. Zamonaviy boshqaruvda insonga e'tibor, xodimlarning ijtimoiy va psixologik holatini doimiy nazorat qilish, ularning muammolariga befarq bo'lmagan holda yondashish tashkilotda sog'lom muhit shakllantiradi. Kompetensiyani oshirish jarayonida, direktor o'z jamoasi ichida motivatsiyani kuchaytirish usullaridan ham samarali foydalanishi lozim. Har bir xodim o'z kasbiga nisbatan mas'uliyat va qiziqish bilan yondashadigan muhit paydo bo'lsa, tashkilot natijadorligi yanada oshadi [1].

Maktabgacha ta'lim tashkiloti rahbarlari uchun zamonaviy axborot-kommunikatsion texnologiyalaridan foydalanishni chuqur o'zlashtirish ham boshqaruv kompetensiyasida muhim o'rin tutadi. Yangi texnologiyalar yordamida tashkiliy hamda pedagogik jarayonlarni boshqarishda qulaylik va aniqlik oshadi, bolaning rivojlanishi va tarbiyasi bilan bog'liq ma'lumotlarni tahlil etish imkoniyati kengayadi. Elektron hujjat aylanishi, raqamli platformalar orqali ish jarayonini samarali tashkil etish natijasida tashkilot faoliyatining barcha bosqichlari zamonaviylashtiriladi. Boshqaruv kompetensiyasini oshirishning yana bir muhim tomoniga rahbarning shaxsiy fazilatlarini, boshqaruv madaniyati va etik normalarga amal qilishi kiradi. Tashkilot ichida odillik, halollik va javobgarlik tamoyillarini asos qilib olish, xizmat madaniyati va talablarga sodiqlik rahbarning ham, jamoaning ham obro'sini oshiradi. Shu boisdan, direktor o'z faoliyatini doimiy ravishda tanqidiy tahlil qilib, o'zini takomillashtirib borishga harakat qilishi, murakkab vaziyatlarda to'g'ri va adolatli qarorlar qabul qilishi, tashabbuskorlik va yetakchilik sifatlarini namoyon qilishi lozim. Shuningdek, maktabgacha ta'lim tashkilotining rivojlantirish strategiyasini ham

har doim zamon talablariga mos yangilab turish, davlat ta'lim siyosatida belgilangan asosiy vazifalarni to'g'ri anglab, ularni jamoaviy tarzda amalga oshirish uchun boshqaruv mexanizmlarini doimiy takomillashtirib borish muhim hisoblanadi. Rivojlanayotgan sohada amalga oshirilgan har qanday o'zgarish yoki innovatsiyaning asosi – kuchli boshqaruv kompetensiyasiga ega bo'lgan rahbardir. Xususan, inson resurslarini boshqarish, moliyaviy va moddiy-texnik bazani mustahkamlash, ota-onalar va mahalliy jamoatchilik bilan aloqalarni rivojlantirish, ta'lim sifatini doimiy oshirish – direktor uchun strategik vazifalardan biridir [2].

Maktabgacha ta'lim tashkilotini samarali boshqarish uchun direktor bir yo'la ko'plab vazifalarni o'z oldiga qo'yishi va ularni izchil ravishda amalga oshirishi zarur. Tashkilot faoliyatini qisqa va uzoq muddatli rejalashtirish, mavjud resurslarni oqilona taqsimlash, bevosita pedagogik jarayonlarni samarali boshqarish, zamonaviy pedagogika va innovatsion yondashuvlarni joriy etish boshqaruv kompetensiyasini oshirishga xizmat qiladi. Rivojlangan jamiyatda boshqaruvchidan faqat amaldagi jarayonlarni nazorat qilish emas, balki yangiliklarni peshqadamlik bilan hayotga joriy etish, loyihalar ishlab chiqish va ushbu loyihalarning natijasini aniq tahlil qilish talab qilinadi. Bularning barchasiga erishish uchun direktorlar kasbiy faoliyatini muntazam tahlil qilib borishi, o'z ustida izchil ishlashi va o'zini takomillashtirish bo'yicha chuqur harakat qilishi lozim. Rivojlangan mamlakatlarda tashkilot rahbarlari maxsus dasturlar, kurslar, o'quv seminarlarda qatnashadi, yetakchilik kompetensiyalarini oshirishga alohida e'tibor qaratishadi. Shu sababli, yurtimizda ham maktabgacha ta'lim tashkilotlarining rahbarlari uchun zamon talablariga mos bo'lgan qayta tayyorlash va malaka oshirish dasturlari doimiy takomillashtirib borilishi kerak. Tashkilotning samarali faoliyati uchun rahbar o'zining muomala madaniyati, ijtimoiy obro'sini ham muntazam oshirib borishi kerak. Bu nafaqat tashkilot xodimlari, balki ota-onalar, bolalar va keng jamoatchilik orasida ishonchli muhitni mustahkamlashga yordam beradi. Bugungi kunda maktabgacha ta'lim sohasida olib borilayotgan islohotlar, yangilanayotgan normativ hujjatlar, xalqaro hamkorlik dasturlari direktorlar oldiga ko'plab strategik maqsad va vazifalarni qo'ymoqda. Shu sabab, ular o'zlarini

zamonaviy menejerlar, pedagogik liderlar sifatida shakllantirishlariga alohida e'tibor qaratishlari lozim [3].

Boshqaruv kompetensiyasini boyitishda huquqiy bilim va me'yorlarni chuqur o'zlashtirish ham g'oyat muhim sanaladi. Tashkilotda ish yuritish, kadrlar bilan ishlash, moliyaviy jarayonlarni boshqarish, bitim va shartnomalar tuzish, hisobotlarni to'g'ri va aniq yuritish uchun zarur bo'lgan qonunchilik va me'yoriy hujjatlarni mukammal bilish, direktor kompetensiyasining ajralmas qismi bo'lishi zarur. Malakali va tajribali direktor tomonidan tuzilgan hujjatlar zamonaviy talablarga mos bo'lishi tashkilot faoliyatining ochiqqligi va shaffofligini ta'minlaydi. Rivojlanayotgan jamiyatda innovatsion va kreativ yondashuvlar juda tez orada katta samara bera olishi mumkin. Direktor individual loyihalarga, ilg'or tajribalarga tayangan holda samarador boshqaruv tizimini yo'lga qo'yishi zarur. Bugungi globallashuv va raqamli transformatsiya davrida dunyo miqyosida maktabgacha ta'lim tashkilotlarida yuqori natijalarga erishilayotgan tajriba va yondashuvlarni tahlil qilib, o'z faoliyatiga moslashtira oladigan direktorlar jamiyat taraqqiyotining asosiy drayverlaridan biri bo'lishi mumkin. Maktabgacha ta'lim tashkiloti direktorining boshqaruv kompetensiyasini oshirish uchun motivatsion, strategik, kommunikativ va tashkiliy malaka hamda ko'nikmalarning uyg'un rivoji dolzarb masala hisoblanadi. Dunyoning taraqqiy etgan davlatlarida direktorlardan doimiy o'rganish, hamkorlikda ishlash, tajriba almashish kabilar asosiy talab sifatida qo'yiladi. Bola tarbiyasi va ta'lim sifati uchun butun jamoa bir maqsad sari birlashishi – tashkilot joriy faoliyatining yuksak natijalarini ko'rsatadi [4].

Ta'lim sifatining oshishi uchun esa rahbarlik pozitsiyasi, zamonaviy boshqaruv tamoyillari va axborot texnologiyalari o'rtasida uyg'un hamkorlik va samarali integratsiyani tashkil etish o'zining muhim o'rnini egallaydi. Direktor kundalik faoliyatda zamonaviy boshqaruv texnologiyalaridan unumli foydalanishni o'z hayotining bir qismi sifatida qabul qilishi va yoshlarga innovatsion fikr-mulohaza bilan yondashishni o'rgatishi zarur. Jamiyat ehtiyojlari, davlat siyosatining muhim yo'nalishlari hamda xalqaro tajribalar asosida maktabgacha ta'lim tashkilotlari

rahbarlarining boshqaruv kompetensiyalarini oshirishda uzluksiz rivojlanish, doimiy ta'lim va yangilanish asosiy yo'nalish sifatida qaralishi lozim. Buning uchun, rahbarlar, birinchi navbatda, mustaqil o'rganish, o'z-o'zini rivojlantirishga qat'iy intilishga ega bo'lishlari kerak, tashkilot rivojiga doir aniq strategiyalar ishlab chiqib, bu strategiyalarni jamoaviy muhokama va tahlil asosida muntazam yangilab borish lozim. Boshqaruv kompetensiyasini kengaytirishda hududiy va xorijiy tajribalarni o'rganish, soha mutaxassislarining fikr yoki tavsiyalariga tayangan holda faoliyat yuritish, an'analar va innovatsion yutuqlarni uyg'un holda tadbiq etish tashkilot faoliyatining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Direktorlar o'z kundalik faoliyatida, bir tomondan, doimiy ravishda soha yangiliklarini kuzatib, ilg'or yutuq va tajribalarni o'zlashtirishi, boshqa tomondan esa, muayyan hudud, mahalla va muassasa xususiyatlaridan kelib chiqib, o'z uslubini shakllantirib borishi foydali bo'ladi [5].

Xulosa:

Xulosa qilib aytganda, maktabgacha ta'lim tashkiloti direktorining boshqaruv kompetensiyasini oshirish, ularni zamonaviy boshqaruv va pedagogika tamoyillari asosida doimiy ravishda takomillashtirish, o'z faoliyatini innovatsion hamda samarali boshqaruv mexanizmlariga asoslash – bugungi kunning asosiy talablaridan biri hisoblanadi. Rivojlanayotgan va zamonaviy taraqqiyot sari yo'l olgan har qanday jamiyatda bolalar rivoji va ta'lim sifatini oshirish, ularni barkamol shaxs sifatida tarbiyalash uchun ilg'or boshqaruv tizimini shakllantirish – eng muhim vazifadir. Bu vazifaning samarali amalga oshirilishi esa, bevosita maktabgacha ta'lim tashkilotining professionallar, ya'ni yuqori boshqaruv kompetensiyasiga ega direktorlar tomonidan boshqarilishiga chambarchas bog'liqdir. Buning uchun esa har bir direktor o'z ustida izchil ishlashi, zamonaviy yutuqlar va tajribalarni o'z faoliyatiga samarali tatbiq qilib borishi, hayot va faoliyatini uzluksiz o'qish, o'rganish, o'zlashtirish va takomillashtirishga bag'ishlashi lozim. Ana shundagina, maktabgacha ta'lim tashkilotlari oldiga qo'yilgan strategik maqsad va vazifalarning samarali va yuqori natijadorlikka erishilishi ta'minlanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Alimova, N. (2018). “Maktabgacha ta’lim tizimida zamonaviy boshqaruv uslublari”. *Pedagogika va psixologiya*, 4(47), 65-72.
2. Bekmurodov, R. (2020). “Rivojlanayotgan ta’lim muassasalarida boshqaruv kompetensiyasini shakllantirish”. *Ta’lim sohasida innovatsiyalar*, 5(2), 23-28.
3. Ergasheva, M. (2019). “Maktabgacha ta’lim tashkilotlarida rahbarlik salohiyatini oshirish usullari”. *Ilmiy tadqiqotlar*, 2(12), 92-98.
4. Esanova, S. (2021). “Maktabgacha ta’lim jarayonida direktorlarning boshqaruv kompetensiyasi”. *O‘zbekiston pedagoglari*, 6(3), 55-60.
5. Iskandarova, D. (2017). “Ta’lim muassasalari rahbarlarining boshqaruv malakasi”. *Zamonaviy ta’lim*, 9(1), 40-45.
6. Karimova, D. (2022). “Maktabgacha ta’limda boshqaruv va liderlik kompetensiyalari”. *Ilmiy-amaliy konferensiya materiallari*, 3(5), 33-37.
7. Normurodova, N. (2019). “Direktorlarning boshqaruv salohiyatini takomillashtirish mexanizmlari”. *Zamonaviy ta’lim texnologiyalari*, 8(2), 17-22.